

FESTSPILLENE
I BERGEN

GRIEGHALLEN
PEER GYNT SALEN

29. MAI KL 18:00

OSEANA

31. MAI KL 19:00

Moana

The Rising of the Sea

BERGEN
INTERNATIONAL
FESTIVAL

27. MAI — 10. JUNI
2015

INVITASJON TIL DØGNÅPEN BANK

KOM TIL OSS 5.–6. JUNI 2015

Vi inviterer til Festspill i våre lokaler i Torgallmenningen 2. Det blir aktiviteter og minikonsert for store og små.

Ta med familie og venner og opplev banken på en ny måte.
DNB – Alltid åpent!

Følg med på fib.no for nærmere program.

Gratis adgang. Velkommen!

Moana: The Rising of the Sea

PEER GYNT-SALEN

Fredag 29. mai kl 18:00

Friday 29 May at 18:00

OSEANA

Søndag 31. mai kl 19:00

Sunday 31 May at 19:00

Varighet: 1 t 30 min

Duration: 1:30

Vilsoni Hereniko produsent, manusforfatter,
medregissør *producer, story, co-director*

Edvard Hviding administrativ produsent
executive producer

Peter Rockford Espiritu regissør og koreograf
director and choreographer

Igelese Ete musikalsk leder og komponist
musical director and composer

Allan Alo rådgiver i kultur og protokoll
cultural specialist and protocol

Kathy Jetnil-Kijiner poet

Allan Alo Høvding Telematua/hamskifter
Chief Telematua/shape-shifter

Glenville Lord luftakrobat/treets ånd *aerialist/tree spirit*
Maraia Nasilivata tre tree

Paulini Bautani gravid kvinne/Mele pregnant woman/Mele

Dan Fox Meles husband *husband of Mele*

Glen Macalinao, Bill Sorby, Keith Sorby, Prashant Kumar, Kavnil Krishna bølgeoperatører *wave movers*

Glenville Lord understudy for Høvding *Chief Telematua*
Kim Apisai Roa understudy for luftakrobat/treets ånd
understudy aerialist/tree spirit

Igelese Ete, Benitera Koroiijuta, Josefa Matailagi
stillehavstrommer og vokal *Pacific drums/vocals*

Dansere *Dancers*: Oceania Dance Theatre

Tulevu Tora (regiassistent *assistant to the director*),

Nisimere Bola, Pelu Fatiaki, Katalina Fotofili, Isimeli

Gadrevi, Sala Gadrevi, Ilaitia Lomalagi, Glenville Lord,

Penioni Qeleveiwaki, Kim Apisai Roa, Moira Samisoni,

Drue Slatter, Etu Tagivakatini

Sangere *Singers*: Pasifika Voices Ensemble

Paulini Bautani sopran *soprano*

Maraia Nasilivata sopran *soprano*

Gali Vulaciri alt *alto*

Vilisi Nuqa alt *alto*

Dan Fox tenor

Tavo Kennedy tenor

Roland McCaig bass

Paula Nabuta bass

Benitera Koroiijuta teknisk leder/lysdesigner

head of crew/lighting design

Josefa Matailagi prosjektør *projection design*

Fumaru Fatiaki, Glenville Lord, Pelu Fatiaki, Katalina

Fotofili Kostymer *Costume Design & Construction*

Logistikk for Europaturné *European Tour logistics*:

Nora Haukali Universitetet i Bergen *University of*

Bergen/ECOPAS

Tulevu Tora Oceania Dance Theatre

Vilsoni Hereniko, Edvard Hviding Program *Programme*

Tord Austdal norsk oversettelse

Originalproduksjonen av *Moana: The Rising of the Sea* ble finansiert av Den europeiske unions 7. rammeprogram gjennom ECOPAS-prosjektet (tildeling nr. 32098) og av University of the South Pacific.

The original production of Moana: The Rising of the Sea was funded by the European Union's 7th Framework Programme through the ECOPAS Project (Grant No. 32098) and by the University of the South Pacific.

MOANA: THE RISING OF THE SEA EUROPEAN TOUR 2015

Bergen International Festival, Bergen, Norway: 29 May, 31 May
<http://www.fib.no/no/Program/?TLp=926974>

The Byre Theatre, St. Andrews, Scotland: 10 June, 11 June, 12 June
<http://byretheatre.com/events/moana-the-rising-of-the-sea>

CPH Stage Festival, Østre Gasværk Theater, Copenhagen, Denmark: 16 June
<http://www.cphstage.dk/forestilling/moana-the-rising-of-the-sea-2>

The European Parliament, Brussels, Belgium: 23 June
<http://www.europarl.europa.eu/>

The Viage Theatre, Brussels, Belgium: 25 June
www.viage.be/meetings/viage-theatre/

Det dype, vakre men farlige havet

Av produsent og manusforfatter Vilsoni Hereniko

For en øyboer omsluttet av det dype, vakre og farlige havet er det en nådeløs tanke at ens hjemsted en dag skal forsvinne. Men dette er faktisk i ferd med å skje i dagens Oseania. Stadig flere øyboere blir nødt til å kontemplere en snarlig undergang, og hele øysamfunn begynner å reflektere over hva fremtiden vil bringe dem som folkeslag, som kultur, som nasjon.

Hvordan føles det ufrivillig å måtte forlate alt du holder kjært og flykte til et annet land for å bosette seg blant fremmede?

Hvis du måtte velge, ville du ha flyktet eller blitt værende? «Jeg vil heller dø her. Dette jordstykket gjør meg til den jeg er, og uten det er jeg ingenting». Er det noe slik du ville svart? Dersom du velger å flykte, hvordan ville du klart deg i et fremmed land? Ville du kunne leve med vissheten om at du uopprettelig har brutt båndet til dine forfedre ved å forlate deres landområder og gravmæler? Hvordan ville du rettferdiggjort å sette din egen overlevelse foran alt, inkludert din ære og respekt overfor det landet dine forfedre har gitt deg?

I *Moana: The Rising of the Sea* vil du oppleve musikk, dans, sang, kostymer, ansikter, hvite sandstrender, palmetrær, blå himmel og andre bilder og inntrykk det er lett å forbinde med ordet «paradis». Selv om noen av scenene er lokalisert til spesifikke øyer i Melanesia, Mikronesia eller Polynesia, står de for utfordringer som er felles for hele Oseania. *Moana* er en kunstnerisk fortelling om sentrale trekk ved dagens virkelighet, der grenser mellom øyer og mellom land og hav blir porøse, forvitret, og går over i hverandre. Strukturen i forestillingen er løs og flytende: tid, rom, fortid og nåtid antar Stillehavets bølgende bevegelser. Den beste måten å verdsette hva forestillingen har å by på er å betrakte *Moana* fra hjertet. Legg til side trangen til å analysere alle detaljer. Slå deg i stedet til ro, la deg flyte med og bli ført av forestillingen. La denne forunderlige, men vakre forestillingen vi har bragt med oss som en gave fra Stillehavet bevege deg.

The Deep, Beautiful, but Dangerous Sea

From the Producer and Writer Vilsoni Hereniko

For anyone who lives on an island surrounded by the deep, beautiful, but dangerous sea, the thought that one day your island will disappear under water is a possibility too cruel to contemplate. And yet, this is happening today in Oceania, as more and more Islanders contemplate their imminent demise and what that would mean to them as a people, a culture, even a nation.

How does it feel to be forced to abandon everything you hold dear and flee to another country to live among strangers? If you had to choose, would you go, or would you stay? 'I would rather die here. Without this piece of land that defines who I am, I am nothing.' Is that what you would say? And if you should choose to relocate, how would you survive in a strange land? Can you live with the knowledge that you have abandoned the 'bones of your ancestors'? How do you feel about placing your own survival over and above everything else, including honouring the land your ancestors have bequeathed to you?

In Moana: The Rising of the Sea, you will experience music, dance, singing, costumes, faces, white sandy beaches, palm trees, blue skies, and other images that many people associate with the word 'Paradise'. Although some of the scenes are set on specific islands located in the Pacific regions of Melanesia, Micronesia, or Polynesia, Oceania as a whole shares these same experiences. In this fictional story informed by the present-day reality of the Pacific, the boundaries between and among islands are porous; they bleed into each other. The structure is loose and fluid, with time and space, past and present, akin to the movement of the Pacific Ocean. The best way then to appreciate and understand what you experience in Moana is to view it with your heart. Do not overthink. Instead, relax, feel, go with the flow; accept this strange but beautiful gift we bring to you, a STORY gift from the Pacific Islands.

When the rising seas overwhelm and destroy our Islands, we could lose (at least in their purest form) all the rich and beautiful oral traditions and practices you see in Moana. Our hope is that

Når det stigende havet til sist skyller over og tilintetgjør våre øyer står vi i fare for å miste de mange ulike fortellertradisjonene som du vil få se og oppleve i *Moana*. Vi håper at du vil få en fornemmelse av hvor vesentlig dette tapet vil være, og vi håper forestillingen vil kunne forflytte betraktninger omkring klimaendringer fra hodet til hjertet. En slik forflytning var det viktigste som skjedde oss i arbeidet med denne produksjonen. Om ikke annet, ber vi om din empati.

Innlandsfolk og andre som ikke våkner til lyden av bølger som skvulper inn over land hver morgen kan lett betrakte klimaendringer som et akademisk anliggende, en diskusjon mellom forskere om ulike modeller og detaljer om hvordan fossilt brensel bidrar til global oppvarming og fører til smeltende ismasser, og hvordan dette henger sammen med stigende havnivåer. For mange av oss Stillehavsfolk handler klimadebatten om noe vi ser i egen bakgård, om de materielle ødeleggelsene og emosjonelle påkjenningene et stigende hav allerede påfører oss. Bølger som slår inn mot våre hjem, virkeliggjør våre verste dystopiske fremtidsvisjoner og befester usikkerhet og frykt.

Men klimaendringer er ikke bare et problem som bare berører de lavtliggende øyene i Stillehavet. Dette er i dag et globalt problem vi må takle sammen, om vi skal klare å begrense de ødeleggende virkningene. Det er derfor vi bringer denne forestillingen til dere, og et ønske om å gjøre noe med klimaendringene er kanskje grunnen til at mange av dere har valgt å komme og se oss. Sammen kan vi finne løsninger som vil stagge havets stigning inn over våre hjem, eller i det minste bremse utviklingen. La oss sammen gjøre våre tanker og følelser om til handling.

Hva er vår inspirasjon, vår vei ut av usikre farvann? Kanskje ligger det en løsning i en forening mellom vestlig vitenskap og lokal kunnskap? Slik våre store dobbeltskrogs-kanoe bærer vår historie, kan kanskje samspillet mellom vestlig vitenskap og tradisjonell kunnskap navigere oss på et hav i endring. Det er derfor vi har valgt denne kanoen som et symbol på håp for vår felles fremtid.

you will feel the depth and the breadth of that loss so that the debate on climate change can move from your head to your heart, just as it did to us, as we collaborated on this production together. We long for your empathy, if nothing else.

Those who are land-locked or do not wake up to the sound of waves lapping on the shore may view climate change as an academic problem, characterized by scientists debating facts and figures about global warming, ice caps melting, or fossil fuels and their connection to sea level rise. For most of us who live in the Pacific, our views of climate change are influenced more by what we see happening in our own backyard: waves crashing against our homes, making obvious that we face a bleak and uncertain future.

Climate change, however, is no longer just a problem faced by the low-lying islands of the Pacific. Today, it is a global problem, and all of us will need to work together to mitigate its devastating effects. This is why we have brought Moana to you, and probably why many of you have come to see us. Together, we can find solutions that will hold back the rising sea, or at least slow it down. Indeed, let us translate our thoughts and feelings into concrete action.

What then is our inspiration, our way out of the dangerous sea? Maybe the solution lies in western science marrying indigenous knowledge. Maybe, like the double-hulled canoe, western science and indigenous knowledge can safely navigate us out of these dangerous waters. This is why we have chosen the double-hulled canoe as our symbol of hope for our collective future.

Moanas tilblivelse og Europa-turnéen

Fra administrativ produsent Edvard Hviding

Moana: The Rising of the Sea har vokst ut av særdeles fruktbare forbindelser mellom vitenskap, aktivisme og kunst. I arbeidet med *Moana* har University of the South Pacific (i Suva, Fiji, med sentre i mange andre Stillehavsnasjoner) fungert som en sentral

node i nettverket som utgjør det internasjonale EU-finansierte klimaforskningsprosjektet ECOPAS (European Consortium for Pacific Studies). I ECOPAS-prosjektet har forskningsmiljøer fra Europa og Stillehavet samlet seg rundt en felles visjon om å sette den menneskelige dimensjonen på dagsorden i de pågående akademiske og politiske debatter om klimaendringer. Dette er fremfor alt et ønske om å sette et søkelys på de konkrete utfordringene Stillehavets folk står overfor i en tid med stigende hav, svinnende korallrev og tiltakende ekstremvær. Befolkningene i Stillehavet er de som bidrar minst til den globale oppvarmingen, men de står i fare for å tape mest.

Ved å finansiere ECOPAS fra 2012 til 2015 har EU gitt oss muligheten til å utvikle nye perspektiver på disse utfordrende tider for Stillehavøyene, gjennom nye former for samarbeid mellom Oseanias kunst- og kunnskapstradisjoner og vestlig vitenskap. ECOPAS har brakt sammen klimaforskere, samfunnsvitere, utøvende kunstnere og politiske og kulturelle meningsbærere fra Europa og mange Stillehavsnasjoner, som gjennom dialog og samarbeid har produsert nye måter å forstå Stillehavets klimautfordringer på. Scenekunst har en særegen kraft til å formidle hva som står på spill og hvordan kulturtradisjoner og levesett i Stillehavet står i fare for å forsvinne som følge av klimaendringene. ECOPAS-samarbeidet viser med *Moana* sitt fulle potensiale for å bygge forståelse og innsikt i skjæringspunktet mellom det lokale og det globale, når dramaet som utfolder seg på scenen minner oss på hva det vil si å være menneske.

Moana så dagens lys i desember 2013 som åpningsforestillingen på ECOPAS-konferansen *Restoring the Human to*

The Making of Moana and the European Tour

From the Executive Producer Edvard Hviding

Moana: The Rising of the Sea has grown out of particularly productive relations between scholarship, activism and creative art. These relationships are centred on the key role of the University of the South Pacific (in Suva, Fiji and with centres in many other Pacific nations) in the international climate change research project ECOPAS (European Consortium for Pacific Studies), funded by the European Union. In the ECOPAS project, European and Pacific institutions of research and higher education share common ambitions in a quest to restore the human dimension to global debates about climate change and its effects. We aim to bring messages to the world about the particular predicament of Pacific Islanders in a time of rising seas, dying reefs, and extreme weather. The islanders and nations of the Pacific contribute the least to global warming, but are set to suffer the most.

By funding the work of ECOPAS for the period 2012-2015, the European Union has granted us the privilege of developing fresh understandings of these challenging times for the Pacific, founded in new forms of interaction and engagement of the social sciences and humanities with the arts and wisdom of Oceania and with global climate science. It is in the performing arts that we meet the most immediate, most powerful expressions of how Pacific ways of life are threatened by the effects of climate change. The collective agenda of the ECOPAS initiative realizes its fullest potential for creating understandings at the crossroads between the local and the global precisely as the drama of Moana unfolds and reminds us of what it means to be human.

Moana first saw light in December 2013 as the opening performance of a major conference entitled Restoring the Human to Climate Change in Oceania, organised by ECOPAS at the University of the South Pacific. Since then a film version of Moana based on the première and subsequent performance has been screened to audiences at an extraordinary range of venues, from the United Nations in New York through international film festivals and universities to private homes in the Pacific.

Climate Change in Oceania ved University of the South Pacific. Siden premieren har utdrag fra flere fremføringer blitt produsert til en filmversjon som har blitt vist på en rekke arrangementer, inkludert visninger i De forente nasjoner i New York, på internasjonale filmfestivaler og universiteter og i private hjem i Stillehavet.

Å bringe denne forestillingen i sin fulle form fra Fiji til Europa har vært en logistisk utfordring uten sidestykke, og hadde vært umulig uten det gode samarbeidet mellom Universitetet i Bergen, Festspillene i Bergen, University of the South Pacific, ECOPAS og EU. Universitetet i Bergen har påtatt seg reisekostnadene fra Fiji til Europa, og står som vertskap for *Moana*-kompaniet under hele Norgesbesøket. Festspillene har tilrettelagt og inkorporert *Moana* med de medvirkende ensembler (Oceania Dance Theatre og Pasifika Voices) i sitt program. *Moana*-turneen fortsetter gjennom Europa med oppsetninger i St. Andrews i Skottland og i København, før forestillinger i selve Europaparlamentet og Viage Theatre i Brussel.

I anerkjennelse av enestående initiativ, generøs finansiering og logistikk av stor skala ønsker hele produksjonsteamet å takke Universitetet i Bergen og rektor Dag Rune Olsen, og Festspillene i Bergen ved direktør Anders Beyer, for invitasjon og gjestfrihet. Vi er privilegerte som har slike solide støttespillere i Universitetet i Bergen og Festspillene. Sammen har de muliggjort det krevende arbeidet med å organisere turneen, og gitt oss muligheten å presentere *Moana*, Oceania Dance Theatre og Pasifika Voices til Bergen og videre til et bredt europeisk publikum.

Ved Universitetet i Bergen har Nora Haukali mesterlig utført endeløse praktiske og logistiske gjøremål. Vi er takknemlige overfor Det samfunnsvitenskapelige fakultet og dekan Knut Helland, som gjennom ord og handlinger har vært en kontinuerlig støttespiller for ECOPAS-prosjektets visjon om et samarbeid mellom kunst og akademia. Vi ønsker også å takke universitetets Institutt for sosialantropologi, spesielt Gro Aase og Marianne Soltveit, for økonomisk styring av det pågående institusjonelle samarbeidet mellom Norge og Fiji som har produsert *Moana*. Universitetets kommunikasjonsavdeling har utført en fremragende jobb med å spre nyheten om *Moana*-forestillingene i og utenfor institusjonen.

Bringing Moana and its full cast and crew from Fiji to Europe is an achievement of unprecedented institutional collaboration between University of Bergen, the Bergen International Festival, the University of the South Pacific, ECOPAS, and the European Union. The University of Bergen funds travel between Fiji and Europe and hosts the cast and crew of Moana in Norway, while the Bergen International Festival incorporates Moana and associated performances by the Oceania Dance Theatre and Pasifika Voices into its programme. In this collective spirit, the Moana Tour continues through further cooperation between the ECOPAS project and theatre venues to St. Andrews, Scotland and Copenhagen, Denmark, before final performances at the European Parliament and the Viage Theatre, both in Brussels, Belgium.

In recognition of the daring initiative, massive funding and large-scale festival logistics that have made the Moana Tour possible, we – the entire team behind Moana – wish to express our sincere gratitude to the University of Bergen and its Rector Dag Rune Olsen, and to the Bergen International Festival and its Artistic Director Mr. Anders Beyer, for such a generous invitation and such an extraordinary set of opportunities. It has been our privilege to have strong and continuous support of both the University of Bergen and the Bergen International Festival in the complex arrangements of bringing the Oceania Dance Theatre, Pasifika Voices and Moana to Norway, and in the onwards to other European destinations.

At the University of Bergen, Ms. Nora Haukali has masterfully orchestrated any conceivable dimension of logistics. We also gratefully acknowledge the continuous support of the ECOPAS project and its dimension of performing arts by the University of Bergen's Faculty of Social Sciences and its Dean Knut Helland. Our gratitude also goes to the university's Department of Social Anthropology, and Ms. Gro Aase and Ms. Marianne Soltveit in particular, for such efficient financial management of the continuous axis of Norway-Fiji cooperation from which Moana has emerged. The university's Communications Division has carried out an excellent job in spreading the news about the Moana performances within and outside of the institution.

The University of St. Andrews, partner in the ECOPAS project, has contributed to the onwards tour from Bergen by arranging

University of St. Andrews har som ECOPAS-partner bidratt vesentlig i realiseringen av Europaturneen ved å ta hovedansvaret for forestillinger i Skottland. Likeledes har festspilldirektør Anders Beyer vært sentral i samarbeidet med teaterfestivalen CPH Stage i København, og fremføringen av *Moana* i Europaparlamentet hadde ikke vært mulig uten parlamentsmedlem Maurice Pongas generøse initiativ.

Vi er Kathy Jetnil-Kijiner stor takk skyldig for bruken av hennes dikt i forestillingen.

I min egen dobbeltrolle som koordinator av ECOPAS-prosjektet og administrativ produsent for den europeiske turneen til *Moana* er jeg personlig dypt takknemlig overfor Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies ved University of the South Pacific, og spesielt Oceania Dance Theatre and Pasifika Voices, samt mine venner Vilsoni Hereniko, Peter Rockford Espiritu, Igelese Ete og Allan Alo, for deres profesjonelle og personlige innsats som har gitt oss den evige gaven som er *Moana*.

for performances in Scotland; Mr. Anders Beyer of the Bergen International festival has been instrumental in arranging for performances at the CPH Stage Festival in Copenhagen, and the Hon. Maurice Ponga has generously sponsored the performance at the European Parliament.

For generously allowing the use in Moana of two of her powerful poems, we are very grateful to Kathy Jetnil-Kijiner.

From my double position as the Scientific Coordinator of the ECOPAS project and the Executive Producer of Moana's European Tour, I am extremely grateful to the University of the South Pacific's Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies, and then particularly the Oceania Dance Theatre and Pasifika Voices, as well as my dear friends Vilsoni Hereniko, Peter Rockford Espiritu, Igelese Ete and Allan Alo, for their institutional and personal dedication and effort, thus constituting the combined creative force that has given us the enduring gift of Moana.

Scener og musikk-kreditering

1 – DET STIGENDE HAVET

Stillehavet stiger. Høvding Telematua/Hamskifteren stilner bølgene. Høvdingen resiterer et dikt fra Marshalløyene forfattet av Kathy Jetnil-Kijiner, som minner oss på at havet stadig stiger og hans folk er bekymret og urolige. Han påkaller folket sitt og lar dem få vite av øyen nå er trygg fra bølgene, og at de kan slå seg ned her. Blant folket ser vi en gravid kvinne ved navnet Mele. Høvding Telematua stryker kvinnens mage idet havet atter en gang stiger. Øyboerne er engstelige for det stigende havet og frykter for fremtiden.

2 - SALOMONØYENE

Havet bruser mens øyfolkene konfronterer det og stiller seg ved sjøkanten for å syngre om sin frykt, sine bekymringer og sine håp.

*Korsang: **Iu Mi Stanap** – musikk og tekst av **Calvin Rore***

3 – SAMOA

Chief Telematua kunngjør og antar rollen av *faaluma* (trikster og hellig klovn). Øyboerne synger mens de kvinnelige danserne fremfører *siva*. Telematua besørger for dansens intensitet mens havet bruser og gjør sin tilstedeværelse om til et truende nærvær.

*Korsang: **Sina/Samoa e Lau Alagaupu** – trad. samoansk*

4 – KIRIBATI

Øyboere synger mens to kvinner og to menn opptrer. Havet stiger og skiller mennene og kvinnene fra hverandre. Havet sluker én av de kvinnelige og én av de mannlige danserne. Øyboerne skriker og roper i sinne og protest, men deres stemmer blir ikke hørt.

*Korsang: **Riakina Te Wa** – trad. I-Kiribati*

5 – DOBBELTSKROGS-KANOEN (Meles husbonds sang)

Meles ektemann er bekymret og synger om viktigheten av å vende tilbake til forfedrenes kultur og levesett. Er løsningen på situasjonen å bygge en storslagen uttriggerkano som kan føre hele folket hans i sikkerhet?

Scenes and Music Credits

1 – THE RISING SEA

The Pacific Ocean is rising. Chief Telematua/The Shape-Shifter calms down the waves. Reciting a poem from the Marshall Islands by Kathy Jetnil-Kijiner, the Chief reminds us that the ocean is rising and that his people are concerned. He then calls the Islanders, letting them know that the land is now safe for them to inhabit. Among the villagers is a pregnant woman called Mele. Chief Telematua massages the woman's belly as the angry sea rises again. The Islanders are scared of the rising sea level and fearful about their future.

2 - SOLOMON ISLANDS

The Ocean agitates as Solomon Islanders line up by the water's edge and sing of their concerns, fears, and hopes.

*Choir Song: **Iu Mi Stanap** – Music & Lyrics by **Calvin Rore***

3 – SAMOA

Chief Telematua announces and acts the role of faaluma (wise trickster and clown). Islanders sing as female dancers perform the siva. Telematua keeps the dance lively as the ocean agitates and becomes a threatening presence.

*Choir Song: **Sina/Samoa e Lau Alagaupu** – Traditional Samoan*

4 – KIRIBATI

Islanders sing while two women and two men perform. The sea level rises and separates the men from the women. The Ocean swallows up a male and a female dancer. The Islanders scream and protest, but their cries are useless.

*Choir Song: **Riakina Te Wa** – Traditional I-Kiribati*

5 – THE DOUBLE-HULLED CANOE (Mele's Husband's Song)

The husband of Mele is concerned and sings about the need to return to the old ways. Perhaps the solution lies in building a great double-hulled canoe as a means of escape for his people?

We Need To Go Back – Musikk av Igelese Ete, tekst av Allan Alo og Peter Espiritu

6 – TREET

Øyboerne ber til *vesi loa*-treet og ber om tilgivelse fra treet's ånd. Treet synger om sin selvooppofrelse for å redde øyboerne. Treet felles og øyboerne bygger en kano og fletter et seil. Havet prøver å dra Mele til seg, men hennes folk redder henne fra havets grep. Høvding Telematua returner fra en reise. Han blir sjokkert og ser med vantrø på skaden havet har gjort på hans øy og folk.

Korsang: Te Marawa – Musikk og tekst av Peter Espiritu, korarrangement av Igelese Ete

The Sacrifice Is Mine (Tree Aria) – Musikk av Igelese Ete, tekst av Peter Espiritu

Korsang: Vesi Loa – Musikk og tekst av Peter Espiritu, korarrangement av Igelese Ete

7 – DRØMMEN

Høvding Telematua drømmer. I drømmen danser han omsluttet av det stigende havet. Mot dansens crescendo stilner havet igjen, men bare midlertidig.

Musikk – Benitera Korojiuta

8 – FIJI

Mennene danser en uttrykksfull *meke*. Mot slutten av dansen sluker havet alle de mannlige danserne. Telematua ankommer dansen for sent for å avverge tragedien. Folket står knekt i sorg idet høvdingen vender ryggen til havet og signaliserer nederlag (om enn bare midlertidig).

Tradisjonell fijiansk meke

9 – DE FORENTE NASJONER

Høvding Telematua taler til De forente nasjoner på vegne av Stillehavsoyene og beretter om ødeleggelsene klimaendringene har påført de lavtliggende øyene i Stillehavet.

Tale – Vilsoni Hereniko

We Need To Go Back – Original Music by Igelese Ete, Lyrics by Allan Alo & Peter Espiritu

6 – THE TREE

The Islanders pray and seek forgiveness from the great vesi loa tree and its spirit. The tree sings of its sacrifice so that the people might live. The tree is felled, and the Islanders build the canoe and weave its sail. The ocean tries to drag Mele away, but the people save her from the ocean's clutches. Returning from a trip, Chief Telematua is devastated to see the effect of sea-level rise on the land and the people.

Choir Song: **Te Marawa** – Music & Lyrics by Peter Espiritu, Choral Arrangement by Igelese Ete

The Sacrifice Is Mine (Tree Aria) – Original Music by Igelese Ete, Lyrics by Peter Espiritu

Choir Song: **Vesi Loa** – Music & Lyrics by Peter Espiritu, Choral Arrangement by Igelese Ete

7 – THE DREAM

Chief Telematua is dreaming. In his dream, he is dancing amidst the rising seas that encircle him. As the dance builds to a crescendo, the ocean becomes peaceful again, but not for long.

Original Music – Benitera Korojiuta

8 – FIJI

The men dance a powerful meke, at the end of which the sea swallows up all the male dancers. Telematua arrives too late. The people hunch over in mourning as the Chief turns his back on the ocean, defeated, but only momentarily.

Traditional Fijian Meke

9 – THE UNITED NATIONS

Representing the Pacific Islands at the United Nations, Chief Telematua speaks of climate change and its devastating effects on the low-lying islands of the Pacific.

Original speech – Vilsoni Hereniko

10 – DET UFØDTE BARNET

En høygravid Mele synger om hengivenheten hun føler overfor sitt ufødte barn. Hun synger om den dype smerten hun føler i sitt indre, og om sin forutelse om at noe fryktelig snart kommer til å inntreffe. Hun er bekymret fordi hun har hatt gjentatte drømmer hvor hun har sett fregattfugler fly lavt over havet. Hun lover barnet sitt å være standhaftig og gjøre hva hun kan for å sikre seg og sine en fremtid, og for å leve til å se den dag da barnet vokser seg frem til en utdannet og lærd kvinne opplyst av forfedrenes kunnskap.

Le Anua e (Mele's Song) – Musikk av Igelese Ete,
tekst av Allan Alo og Peter Espiritu

11 – FREGATTFUGLENE

Danserne opptrer som fregattfugler og prøver å varsle folket om den nært forestående katastrofen. Havet stiger og fuglene kommer flyvende lavt over bakken. Havet stiger fortsatt, og en orkan utsletter nesten hele befolkningen, bortsett fra Høvding Telematua og en liten gruppe sangere. De overlevende synger om nødvendigheten av å lytte og være ydmyk: «Take Heed!». For å symbolisere at stigende havnivåer er en global utfordring, bærer de overlevende en klode mens de fremfører «Vaka» [fartøy] på ferden ut mot nytt land.

Frigate Bird Dance Musikk – Dave Lavaki

Frigate Bird – Musikk av Igelese Ete, tekst av Allan Alo

Vaka – Musikk av Igelese Ete, tekst av Jakki Leota

12 – FØDSEL OG TAP

Den gravide Mele var blant de heldige få som overlevde. Med sitt folk rundt seg føder hun en velskapt jente. Men Mele blir innhentet av traumene hun har kjempet seg gjennom. Kroppen bryter sammen, og de fysiske og emosjonelle påkjenningene blir Meles endelikt. Hun dør. I natten runger de overlevendes elegi over alle liv som har gått tapt, og til minne om Mele.

13 – TIL BARNET

Med barnet som nå er 7 måneder gammelt i armene, dedikerer Høvding Telematua et nytt dikt til henne. Høvdingen og hans folk forsetter kampen for en bedre fremtid for alle Stillehavsfolk og alle verdens borgere.

10 – THE UNBORN CHILD

Mele, heavily pregnant with child, sings about her love for her unborn child. She tells the child about the pain she feels deep inside her bones, and her premonition that great danger is about to hit the land. She is worried because she has seen frigate birds in her dreams, and they are flying low. But she vows to be strong, to live to see the day when the child will grow up to be an educated woman, wise in the old and new ways.

Le Anua e (Mele's Song) – Original Music by Igelese Ete,
Lyrics by Allan Alo & Peter Espiritu

11 – THE FRIGATE BIRDS

Dancers perform as frigate birds, coming to warn everyone of impending disaster. The ocean rises and the frigate birds appear, flying low to the ground. The sea level continues to rise as a hurricane strikes, killing all but the Chief and a few of the singers who survive, singing of the need of survivors to 'Take Heed'. Carrying a globe of the world (to symbolize that sea level rise is a global challenge), the survivors sing 'Vaka' as they journey on to a new land.

Frigate Bird Dance Music – Dave Lavaki

Frigate Bird – Original Music by Igelese Ete, Lyrics by Allan Alo

Vaka – Original Music by Igelese Ete, Lyrics by Jakki Leota

12 – BIRTH AND LOSS

Among the Islanders lucky enough to be spared is Mele, the pregnant woman, who gives birth to a baby girl, surrounded by the few who have been spared. The trauma of relocation and the overwhelming abuse on the physical body has been too much for the mother of the child, and she dies. In the night, the survivors lament the loss of innocent lives and the death of Mele.

13 – TO THE CHILD

Carrying the new-born child who is now seven months old, Chief Telematua dedicates a new poem to her. The Chief and his people vow to continue the fight for a brighter and better future for Pacific Islanders and the rest of the world.

LE ANUA E (Mele's Song)*Original Music by Igelese Ete / Lyrics by Allan Alo & Peter Espiritu*

Le Anua e, Alua mai, heloasoani mai (x2)
 Help me to be calm
 Do not panic – do not fear
 I could feel the helping hand of God
 Deliver this child into the world
 A flesh and blood connection
 Between our aiga, our families together
 Our Va Tapuia

CHORUS

Tamata, Tamata fanua, Tamata Vanua
A gift from God
The domain of Mothers
To the land it connects
To the land its ancestry
To the land the umbilical cord
A symbol of new life, new hope, new journey

With the pain I feel deep inside,
 I shiver, don't know where to go.
 There's great danger, premonition
 the birds fly low, ancient signs foretold.
 This child will bring our future,
 life and breath renewed.
 I will stay strong and provide for her.

To guide and mentor as she grows,
 her future clear and and bright.
 Make sure she keeps the ancient ways.
 She is our future and we need her to survive.

WE NEED TO GO BACK (Mele's Husband's Song)*Original Music by Igelese Ete / Lyrics by Allan Alo & Peter Espiritu*

Something is missing in our indigenous ways,
 Our ancestors wailing, crying for our loss
 Our elders grow weary, dying everyday
 The things that we knew, are lost forever

CHORUS

We need to go back, go back to our roots
 We need to remember, the things that are lost
 We need to go back, go back to our roots!
 Our forest is the answer, its the way to be free

Look to the spirit, who dwells in the tree,
 The voice of our ancestors calling out,
 Lets build the vaka, the vessel will embrace us,
 To sail us away to our new home.

The Sacrifice is Mine (Tree Aria)*Original Music by Igelese Ete / Lyrics by Peter Espiritu*

Feel my roots spread under the earth
 To the well spring of life
 I reach far deep & wide
 Reaching to the end of time
 My ancestors thrived
 Since the beginning of time
 When the land was born and connected as one

CHORUS

The sacrifice is mine, I reach for the heavens above
My destiny defined, sealed from the start of time
I give my life to generations to come
The sacrifice is mine

As the land broke apart & formed the earth
 Gondwana land, Pangaea
 Seed in me grew
 Knew my destiny
 The rings of time show
 How long my life grows
 To the ends of all time.

TELL THEM

by Kathy Jetnil-Kijiner

I prepared the package
 for my friends in the states
 the dangling earrings woven
 into half moons black pearls glinting
 like an eye in a storm of tight spirals
 the baskets
 sturdy, also woven
 brown cowry shells shiny
 intricate mandalas
 shaped by calloused fingers
 Inside the basket
 a message:

Wear these earrings
 to parties
 to your classes and meetings
 to the grocery store, the corner store
 and while riding the bus
 Store jewelry, incense, copper coins
 and curling letters like this one
 in this basket
 and when others ask you
 where you got this
 you tell them

they're from the Marshall Islands

show them where it is on a map
 tell them we are a proud people
 toasted dark brown as the carved ribs
 of a tree stump
 tell them we are descendants
 of the finest navigators in the world
 tell them our islands were dropped
 from a basket
 carried by a giant
 tell them we are the hollow hulls
 of canoes as fast as the wind
 slicing through the pacific sea
 we are wood shavings
 and drying pandanus leaves
 and sticky bwiros at kemems
 tell them we are sweet harmonies
 of grandmothers mothers aunts and sisters
 songs late into night
 tell them we are whispered prayers
 the breath of God
 a crown of fushia flowers encircling
 aunty mary's white sea foam hair
 tell them we are styrofoam cups of koolaid red
 waiting patiently for the ilomij
 tell them we are papaya golden sunsets bleeding
 into a glittering open sea
 we are skies uncluttered
 majestic in their sweeping landscape
 we are the ocean
 terrifying and regal in its power
 tell them we are dusty rubber slippers
 swiped
 from concrete doorsteps
 we are the ripped seams
 and the broken door handles of taxis
 we are sweaty hands shaking another sweaty hand in heat
 tell them
 we are days
 and nights hotter
 than anything you can imagine
 tell them we are little girls with braids
 cartwheeling beneath the rain
 we are shards of broken beer bottles
 burrowed beneath fine white sand
 we are children flinging
 like rubber bands
 across a road clogged with chugging cars
 tell them
 we only have one road

and after all this
 tell them about the water
 how we have seen it rising
 flooding across our cemeteries
 gushing over the sea walls
 and crashing against our homes
 tell them what it's like
 to see the entire ocean__level___with the land
 tell them
 we are afraid
 tell them we don't know
 of the politics
 or the science
 but tell them we see
 what is in our own backyard
 tell them that some of us
 are old fishermen who believe that God
 made us a promise
 some of us
 are more skeptical of God
 but most importantly tell them
 we don't want to leave
 we've never wanted to leave
 and that we
 are nothing without our islands.

DEAR MATAFELE PEINAM

By Kathy Jetnil-Kijiner

dear matafele peinam,

you are a seven month old sunrise of gummy smiles
 you are bald as an egg and bald as the buddha
 you are thighs that are thunder and shrieks that are lightning
 so excited for bananas, hugs and
 our morning walks past the lagoon

dear matafele peinam,

i want to tell you about that lagoon
 that lucid, sleepy lagoon lounging against the sunrise

men say that one day
 that lagoon will devour you

they say it will gnaw at the shoreline
 chew at the roots of your breadfruit trees
 gulp down rows of your seawalls
 and crunch your island's shattered bones

they say you, your daughter

and your granddaughter, too
will wander rootless
with only a passport to call home

dear matafele peinam,

don't cry

mommy promises you

no one
will come and devour you

no greedy whale of a company sharking through political seas
no backwater bullying of businesses with broken morals
no blindfolded bureaucracies gonna push
this mother ocean over
the edge

no one's drowning, baby
no one's moving
no one's losing
their homeland
no one's gonna become
a climate change refugee

or should i say
no one else

to the carteret islanders of papua new guinea
and to the taro islanders of the solomon islands
i take this moment
to apologize to you
we are drawing the line here

because baby we are going to fight
your mommy daddy
bubu jimma your country and president too
we will all fight

and even though there are those
hidden behind platinum titles
who like to pretend
that we don't exist
that the marshall islands
tuvalu
kiribati
maldives
and typhoon haiyan in the philippines
and floods of pakistan, algeria, colombia
and all the hurricanes, earthquakes, and tidalwaves
didn't exist

still
there are those
who see us

hands reaching out
fists raising up
banners unfurling
megaphones booming
and we are
canoes blocking coal ships
we are
the radiance of solar villages
we are
the rich clean soil of the farmer's past
we are
petitions blooming from teenage fingertips
we are
families biking, recycling, reusing,
engineers dreaming, designing, building,
artists painting, dancing, writing
and we are spreading the word

and there are thousands out on the street
marching with signs
hand in hand
chanting for change NOW

and they're marching for you, baby
they're marching for us

because we deserve to do more than just
survive
we deserve
to thrive

dear matafele peinam,

you are eyes heavy
with drowsy weight
so just close those eyes, baby
and sleep in peace

because we won't let you down

you'll see

På Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies er dans ensbetydende med koreografisk innovasjon i samspill med original musikk – et steg bort fra dans som underholdning, og et sprang mot dans som kulturbærende ekspressiv kunst. **Oceania Dance Theatre** ble grunnlagt i 2000 av Allan Alo under innflytelse av professor Epeli Hau'ofa, og har utviklet seg gjennom 16 egenproduserte forestillinger og fostring av en gruppe erfarne dansere. Kompaniet er videreutviklet gjennom traineeprogrammer, gjesteinstruktører og -koreografer, turnéer, og annet. Da Peter Rockford Espiritu overtok som kunstnerisk ansvarlig i 2011, ble repertoaret utvidet av et treningsregime med Pilates-øvelser, klassisk ballett, samtidsdans og luftakrobatikk, fortsatt forankret i dansetradisjoner fra hele Oseania. Nyere produksjoner og turnéer inkluderer *Vaka: The Birth of a Seer*, *Drua: The Wave of Fire*, *Moana: The Rising of the Sea*, Pacific Arts Festival i Solomon Islands, SIDS-konferansen på Samoa, *MEN DANCING!* (med over 100 dansere), Epeli Hau'ofa International Dance, og turneer i Japan.

At the Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies, dance is choreographic innovation accompanied by original music – a movement away from dance as mere entertainment or ceremony, and a leap towards dance as culturally influenced expressive art. Founded by Allan Alo in 2000 with guidance of Professor Epeli Hau'ofa, the Oceania Dance Theatre has evolved with 16 major productions and the establishment of a core group of senior dancers. The Theatre has been expanded through trainee programmes, visiting dancers and choreographers, international touring, and more. In 2011 the new Artistic Director, Peter Rockford Espiritu, expanded the programme with a training regime that includes Pilates work, classical ballet, contemporary techniques, and aerial dance, while retaining roots in dance traditions from throughout Oceania. Recent productions and tours include Vaka: The Birth of a Seer, Drua: The Wave of Fire, Moana: The Rising of the Sea, Pacific Arts Festival in Solomon Islands, the SIDS Conference in Samoa, MEN DANCING! (with over 100 dancers), the Epeli Hau'ofa International Dance Festival, and tours in Japan.

Pasifika Voices Ensemble (PVE) er et «artist-in-residency»-program drevet av Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies gjennom Faculty of Arts, Law and Education ved University of the South Pacific. Koret ble etablert av dirigent

Igelese Ete in 2007 som en fortsettelse av arbeidet med musikalen *Malaga – The Journey*. Ensemblet er fundert på en ide om at kunst i alle former kan inspirere sitt publikum. Det er i denne ånden at ensemblet utrettelig streber etter kunstnerisk utvikling som også kan bidra til positiv forandring og styrke lokalsamfunn i Stillehavet. Med denne visjonen har Pasifika Voices Ensemble turnert flere steder innenfor og utenfor Stillehavsområdet på større og mindre arrangementer, alltid i den hensikt å inspirere, styrke og løfte sitt publikum gjennom kunstnerisk utfoldelse forankret i Stillehavskultur.

The Pasifika Voices Ensemble is an artist-in-residency programme run by the Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies at the University of the South Pacific's Faculty of Arts, Law and Education. The choir was established by its current director Igelese Ete in 2007 after the successful season of his original Pacific Musical Malaga – The Journey. The Pasifika Voices Ensemble is built upon the rationale that the creative arts can inspire and empower whole audiences, and in this spirit the Ensemble continues to strive for excellence through the creative arts and push for credible and positive change in nations of the Pacific. With this Vision, the Pasifika Voices Ensemble has travelled around Fiji and the Pacific Islands, to Australia and beyond – performing at varying levels with the mission to inspire, empower and uplift through Pacific Performing Arts.

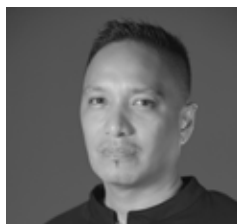
Vilsoni Hereniko er professor, dramatiker og filmskaper ved University of Hawai'i, Academy for Creative Media. Han er fra øya Rotuma i Fiji, og har mastergrad fra University of Newcastle-upon-Tyne i England og doktorgrad fra University of the South Pacific. I 2010-12 var han direktør for Oceania Centre for Arts, Culture, and Pacific Studies, og professor i Stillehavsstudier, ved University of the South Pacific. I denne perioden initierte og produserte han dramatrilogien *Vaka: The Birth of a Seer*, *Drua: The Wave of Fire*, og *Moana: The Rising of the Sea*. Hereniko har forfattet en lang rekke skuespill, bøker, noveller og vitenskapelige publikasjoner. Hans spillefilm *The Land Has Eyes* hadde verdenspremiere på Sundance-festivalen og har blitt utvalgt til en rekke urfolksfestivaler og internasjonale filmfestivaler. Filmen var Fijis kandidat til Oscar i 2005. Hereniko har også laget fire dokumentarfilmer, og arbeider nå med sin andre spillefilm med handling fra Marshalløyene.

Vilsoni Hereniko is a professor, playwright, and filmmaker at the University of Hawai'i, Academy for Creative Media. From the island of Rotuma in Fiji, he has a M.Ed. degree from the University of Newcastle-upon-Tyne in England and a Ph.D. from the University of the South Pacific, Fiji. In 2010-12 he was Director of the Oceania Centre for Arts, Culture, and Pacific Studies, and Professor of Pacific Studies, at the University of the South Pacific. While there, he initiated and produced the drama trilogy *Vaka: The Birth of a Seer*, *Drua: The Wave of Fire*, and *Moana: The Rising of the Sea*. Hereniko has written a large number of plays, several books and short stories, and many academic articles. His feature film *The Land Has Eyes* had its world premiere at the Sundance Film Festival and was an official selection at numerous indigenous and international film festivals. It was Fiji's nomination for the Academy Awards in 2005. Hereniko has also made four documentaries, and is in pre-production for his second feature film, set in the Marshall Islands.

Edvard Hviding er professor i sosialantropologi ved Universitetet i Bergen, leder for Bergen Pacific Studies Research Group og koordinator for European Consortium for Pacific Studies (ECOPAS). Han har siden 1986 vært engasjert i forskning på Salomonøyene, og har gjennomført over 3 års antropologisk feltarbeid ved Marovo-lagunen. Han ble i 2010 tildelt medalje-graden av Salomonøyenes orden for sitt arbeid med lokalspråksbasert utdanning. Hans bøker inkluderer *Guardians of Marovo Lagoon*; *Reef and Rainforest: An Environmental Encyclopedia of Marovo Lagoon*; *Made in Oceania* (med K.M. Rio); *The Ethnographic Experiment* (med C. Berg); og *Pacific Alternatives* (med G.M. White). Han er medprodusent av en rekke dokumentarfilmer om Marovo-lagunen. Edvard var rockemusiker i yngre år og spiller fortsatt akustisk og elektrisk gitar, Weissenborn, m.m. Han medvirket i initieringen av *Moana: The Rising of the Sea* som et knutepunkt i ECOPAS-prosjektets internasjonale samarbeid og formidlingsprogram, og er initiativtaker og organisator for *Moanas* Europaturné i 2015.

Edvard Hviding is a professor of social anthropology at the University of Bergen, Norway, Director of the Bergen Pacific Studies Research Group, and Scientific Coordinator of the European Consortium for Pacific Studies (ECOPAS). He has carried out research in Solomon Islands since 1986, including

over 3 years of fieldwork in the Marovo Lagoon. For his work on vernacular education he was awarded the Medal of the Order of Solomon Islands in 2010. Among his publications are the books *Guardians of Marovo Lagoon*; *Reef and Rainforest: An Environmental Encyclopedia of Marovo Lagoon*; *Made in Oceania* (with K.M. Rio); *The Ethnographic Experiment* (with C. Berg); and *Pacific Alternatives* (with G.M. White). He has co-produced several documentary films on the Marovo Lagoon. A rock musician in younger years, Edvard continues to play acoustic and electric guitars, Weissenborn, etc. Originally involved in the inception of *Moana: The Rising of the Sea* as key feature of the ECOPAS programme of dissemination, he has initiated and organised the European Tour in 2015.

Peter Rockford Espiritu har vært kunstnerisk leder for Oceania Dance Theatre ved University of the South Pacific siden 2011. Espiritu har skrevet, regissert og koreografert *Vaka: The Birth of a Seer*; *Drus: The Wave of Fire*; *LIFE! A Dance*

Concert; *MEN DANCING*; *Moana: The Rising of the Sea*; og 1st Epeli Hau'ofa International Dance Festival. Espiritu startet sin dansetrening innen Hula Kahiko og studerte senere klassisk ballett ved School of American Ballet i New York. Han har danset og koreografert over hele verden, og har i mange år undervist i Japan. Espiritu er grunnlegger og kunstnerisk leder av Tau Dance Theatre, et profesjonelt, moderne dansekompani basert i Honolulu siden 1997 med forestillinger som *WAVES*; *NAUPAKA: A Hawaiian Opera*; *POLI'AHU: Goddess of Maunakea*; *Waikiki Nei*; og *Starlit Hui* for Disney Aulani Resort. Han har vært kunstnerisk leder for ECHO, et samarbeidsprosjekt om fortellerkunst mellom Bishop Museum på Hawai'i og en lang rekke museer og urolksorganisasjoner i USA.

Peter Rockford Espiritu has been Artistic Director of the Oceania Dance Theatre at the University of the South Pacific since 2011. In Fiji, Mr. Espiritu has written, directed and choreographed *Vaka: The Birth of a Seer*; *Drua: The Wave of Fire*; *LIFE! A Dance Concert*; *MEN DANCING*; *Moana: The Rising of the Sea*; and 1st Epeli Hau'ofa International Dance Festival. He started his training in traditional Hula Kahiko, and studied classical ballet at

the School of American Ballet in New York City. Mr. Espiritu has danced and choreographed worldwide, including many years of teaching in Japan. In Hawai'i, he continues as Founder & Artistic Director of Tau Dance Theatre, a professional modern dance company based in Honolulu since 1997, with productions such as WAVES; NAUPAKA: A Hawaiian Opera; POLI'AHU: Goddess of Maunakea; Waikiki Nei; and the Starlit Hui show at the Disney Aulani Resort. Mr. Espiritu has served as Artistic Director for ECHO, a collaborative oral traditions project involving Hawai'i's Bishop Museum with a large number of museums and Native American organisations.

Igelese Ete er Head of Performing Arts på Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies ved the University of the South Pacific. Han har et Diploma of Teaching og en Bachelor of Performance (Voice) fra Victoria University, samt en Master of

Music (Composition) fra University of Auckland. I 2009 ble han tildelt Creative New Zealand Senior Pacific Artist Award for sitt kunstneriske bidrag til, og promotering av, musikk og kultur fra Stillehavet. Fra sin familie på Samoa har Igelese mottatt høvdingetittelen Tuilagi. Han var kormester i New Zealand for Peter Jacksons film *The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring*, og er i samtaler med Disney Animation om et samarbeid i forbindelse med deres kommende Stillehavsfokuserte animasjonsfilm også kalt *Moana*. Han er lidenskapelig opptatt av Stillehavets kunstformer, og ser i disse en spesiell evne til å inspirere og engasjere andre.

***Igelese Ete** is Head of Performing Arts at the Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies, at the University of the South Pacific. He holds a Diploma of Teaching and a Bachelor of Performance (Voice) from Victoria University, and a Master of Music (Composition) from the University of Auckland. In 2009 he was awarded the Creative New Zealand Senior Pacific Artist Award for his contribution to Pacific music in New Zealand and the Pacific. From his family in Samoa, Igelese has received the chiefly title of Tuilagi. He was the New Zealand Choirmaster for Peter Jackson's acclaimed film *The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring*, and is currently in talks with Disney*

Animation over involvement in the upcoming Pacific-themed animation also called Moana. He is passionate about the creative and performing art forms of the Pacific and their ability to inspire, empower, educate, and uplift the world.

Tuilagi Seiuli **Allan Alo** Va'ai (Tuilagi Seiuli er hans to høvdingtitter) er grunnlegger og president av Samoa Arts Council. Han er Pacific Outreach Coordinator for Polynesia tilknyttet University of the South Pacifics Samoa-campus, og utvikler og fremmer

kunst i utdanning, danse- og musikkproduksjoner og multimedia i hele Stillehavsområdet. Han var tidligere kunstnerisk leder og koreograf for Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies ved University of the South Pacific, og har en bachelorgrad i Expressive Arts and Literature og et Post-Graduate Diploma i Postcolonial and Dramatic Literature derfra. Han har regissert og koreografert en rekke danse- og dramaproduksjoner som har turnert Stillehavsregionen og den videre verden. Han var kunstnerisk leder og koreograf for South Pacific Games Official Ceremonies (2007) og United Nations Small Islands Developing States World Conference (2014), begge i Samoa, og har samme rolle i Commonwealth Youth Games i september 2015. Allan ble i 2014 tildelt Emerging Pacific Leaders Dialogue Award.

*Tuilagi Seiuli **Allan Alo** Va'ai (Tuilagi Seiuli being his two chiefly titles) is founding President of the Samoa Arts Council. He is Pacific Outreach Coordinator for Polynesia at the University of the South Pacific Campus in Samoa, and assists the development of arts in education programmes and productions of dance, music and multimedia throughout the Pacific. Former Artistic Director and choreographer at the University of the South Pacific's Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies, Allan holds a Bachelor's degree in Expressive Arts and Literature and a Post-graduate Diploma in Postcolonial and Dramatic Literature from that university. He has directed and choreographed many dance and drama productions that have toured the Pacific region and the wider world. He was Artistic Director and Choreographer for the South Pacific Games Official Ceremonies (2007) and for the United Nations Small Islands Developing States World Conference (2014), both in Samoa, and*

will also have that role at the Commonwealth Youth Games in Samoa in September 2015. Allan received an Emerging Pacific Leaders Dialogue Award in 2014.

Kathy Jetnil-Kijiner er en poet, aktivist og akademiker fra Marshalløyene. I sitt arbeid tar hun sikte på å øke bevisstheten rundt de utfordringene og truslene hennes folk står overfor, spesielt militarisme, arven etter atompøvespreng-

ningene i regionen, klimaendringer og klimarettferdighet. Hun har en mastergrad i Pacific Island Studies fra University of Hawai'i, Mānoa, med en spesialisering i historien til fortellerkunstene og fortellertradisjonene på Marshalløyene. I 2014 opptrådte hun på åpningen av FNs klimatoppmøte i New York, og har siden etablert seg som en markert stemme i den globale samtalen om klimaendringer. Hun underviser på College of the Marshall Islands. Kathys dikt «Tell Them» åpnet premieren av *Moana: The Rising of the Sea* i Suva, Fiji i desember 2013, og hun har generøst latt dette diktet, sammen med det hun fremførte i FN, bli inkorporert i turneversjonen av *Moana*.

Kathy Jetnil-Kijiner is a Marshallese poet, activist and scholar whose work focuses on raising awareness surrounding the issues and threats faced by her people – notably militarism and the nuclear legacy, climate change and climate justice. She has a Master's degree from the Center for Pacific Island Studies at University of Hawai'i at Mānoa, with a focus on the history of Marshallese oral traditions. In September 2014 she performed at the opening of the United Nations Climate Summit in New York, and she has since become a powerful voice in global conversations on climate change. She currently teaches at the College of the Marshall Islands. Kathy's poem 'Tell Them' opened the premiere of *Moana: The Rising of the Sea* in Suva, Fiji, December 2013, and she has generously allowed that poem, as well as the one she performed at the United Nations, to be included in the touring version of *Moana: The Rising of the Sea*.

CHIEF TELEMATUA'S SPEECH TO THE UNITED NATIONS

By Vilsoni Hereniko

Talofa, Bula, Malo Lelei, Kia Ora, Kona Mauri, Hafa Adai ... Greetings to you all, in all our Pacific languages, from our Pacific tongues.

Thank you, for this opportunity to address the nations of the world. The United Nations!

My name is Chief Telematua, and I speak on behalf of the people of the Pacific Islands. One voice for many Voices!

Our islands are sinking, swallowed up by the rising seas. Swallowed up by ways of life in which money and development and fossil fuels and greed have caused the rising seas to overcome us.

Soon, we'll be forced to abandon these beautiful islands of white sandy beaches, coconut palms, blue skies, and dazzling sunsets. What some of you call Paradise!

By the way, did you enjoy our dances and our music? If we lose our lands, they too might disappear, along with our languages, our oral traditions. Our world, and yours too, will be a poorer place, don't you think?

Even if you're willing to welcome us to your shores, what about the bones of our ancestors? How can we forget our past, our ways of life? Our heart and our soul?

You ask: how can you help? What can you do?

Here's how. You can be our advocate. Wherever you are!

Spread the word about us. Tell them we are drowning, that WE may be forced to give up these islands that have given us life, for thousands of years.

Should we be forced to relocate, our desire is to be able to leave with our DIGNITY intact.

Do not call us climate change refugees. We do not deserve that label. Instead, call us migrants to a new land, where we will rebuild our lives, piece by piece, slowly, but surely.

When people ask you about us, tell them this one thing: that when you saw us leave, we left with DIGNITY. Our heads held high, as the tears rolled down our eyes.

May God bless you all!

Cast

Paulini Bautani

Nisimere Bola

Pelu Fatiaki

Katalina Fotofili

Dan Fox

Isimeli Gadrevi

Sala Gadrevi

Tavo Kennedy

Benitera Korojuita

Kavnil Krishna

Prashant Kumar

Ilaitia Lomalagi

Glenville Lord

Glen Macalinao

Josefa Matailagi

Roland McCaig

Paula Nabuta

Maraia Nasilivata

Vilisi Nuqa

Penioni Qeiveiwaki

Kim Apisai Rova

Moira Samisoni

Drue Slatter

Bill Sorby

Keith Sorby

Etu Tagivakatini

Tulevu Tora

Gali Vulaciri

The Oceania Centre for Arts, Culture and Pacific Studies is the home base of the artists and creative directors who bring “Moana” to Europe. Located at the regional University of the South Pacific (USP) in Suva, Fiji, the Oceania Centre has a vibrant atmosphere and houses resident artists, creative programmes and communication units: **the Oceania Dance Theatre, Pasifika Voices Ensemble, Oceania Centre Artists, New Sounds Oceania, Pacific Heritage Hub, and the Pacific Outreach Programme for Polynesia.** We offer an exciting array of classes and workshops in dance, visual arts and music, alongside an innovative **Pacific Studies Postgraduate Programme** which teaches Oceanic arts, indigenous knowledge and cultural sustainability at MA and PhD levels and promotes multi-disciplinary research. Our course **Pacific Worlds** is compulsory for all USP undergraduates. International students are welcome into our activities and courses.

Festspillene takker

**Festspillene i Bergen er
avhengig av mange og
ulike støttespillere for å
avvikle vårens store
eventyr. Disse er med på å
gjøre opplevelsen større.**

Festspillambassadører

Trond Mohn
Rika AS v/Yvonne og Bjarne Rieber
Grieg Foundation

Hovedsamarbeidspartnere

DNB
DNV GL
Statoil
Bergens Tidende
Radisson Blu Hotel Norge
Dagens Næringsliv
Prosjektpartnere
Sparebankstiftelsen DNB - Dextra
Musica
Kavlifondet
GC Rieber Fondene
Fritt Ord
H. Westfal-Larsen og Hustru Anna
Westfal-Larsen's Almennyttige
Fond
Universitetet i Bergen
Anders Sveaas' Almennyttige Fond

Festivalpartnere

Nespresso
PwC
Telenor
Norwegian Hull Club
A7 Print
07000 Bergen Taxi
Galleriet
Atea
TTS Group
Securitas
TIDAL
Tesla Bergen
Olden

Offentlige støttespillere

Kulturdepartementet
Bergen kommune
Hordaland fylkeskommune
Utenriksdepartementet

Prosjektstøtte

Nordisk kulturfond
Statens Kunstfond (Danmark)
Pro Helvetia
Oticon Fonden
Institut français
J.W. Eides Stiftelse
Bergens Riksmålsforening
Music Norway

Andre partnere og bidragsytere

Apollon Bergen
Arrangement Tjenester
Askøy kommune
Austevoll kommune
Barratt Due musikinstitutt
Bekkarvik Gjestgiveri
Bekkarvik Eiendom AS
Bergen Backline
Bergen Dansesenter
Bergen Domkor

Bergen Filharmoniske Orkester
Bergen Filharmoniske Kor
Bergen og Hordaland Turlag
Bergen Internasjonale Kultursenter
Bergen Kjøtt
Bergen Kulturskole
Bergen Offentlige Bibliotek
Bergen Pikekor
Bergen Private Gymnas, Musikklinjen
Billettservice
BIT-Teatergarasjen
Bodoni
Borealis
Boksalongen
Bremneskantoriet
Bright Norway AS
Bymuseet i Bergen
Bømlo kommune
Bømlo Teater
Carte Blanche – Norges nasjonale
kompani for samtidsdans
Cornerteateret
Damsgårdsdagene
Det felles innvandrerråd, Hordaland
Den Nationale Scene
Dramatikkens Hus
Dukkenikkernes teaterverksted
Edvard Grieg Kor
EKKO
Erdal Kirke
Fana og Ytrebygda kulturkontor
Flimmer film
Fløibanen A/S
Fløien Folkerestaurant
Forsvarsbygg nasjonale festningsverk
Fysak Allaktivitetshus
GAMUT, Griegakademiets senter
for musikkterapiforskning
Griegakademiet - Institutt for musikk,
UiB

Grieghallen
Herdla Kirke
Holbergprisen
Høgskolen i Bergen
Jifl Hlinka Klaverinstitutt
Kirkemusikk i Bergen
Kolibri – Children At Risk Foundation
Kritikerlaget
Kulturoperatørene
Kunsthøyskolen i Oslo
KODE Kunstmuseene i Bergen
Litteraturhuset i Bergen
Logen Teater
Lydgalleriet
Lysverket
Marceliussen Transport AS
Moster Amfi
Nordisk Råds Musikkpris
Norges musikkhøgskole
Norges Musikkorps Forbund
Norsk kulturskoleråd
NRK
Ole Bulls villa, Valestrand
Oseana
Oslo Sinfonietta
Regnbuedagene
Revy & Teaterservice
Rekstensamlingene
Sibelius Kollegio
Sibelius 150
Sibelius One
Siljustøls Venner
Sjøforsvarets Musikkorps
Steinway Piano Gallery Oslo
Stiftelsen Bryggen
Stiftelsen Den norske solistpris
Stiftelsen Siljustøl
Stine Vikne, blomsterleverandør
Ten sing Bømlo
University of the South Pacific
ViVite
Østre

BALANSEKUNST

I DNV GL (tidligere Det Norske Veritas) er vi opptatt av sikkerhet, kvalitet og integritet. Vi er nå 16.000 ansatte i 100 land, som hver dag jobber mot et felles mål: En sikker og bærekraftig fremtid. Vår rolle består ofte i å balansere næringslivets og samfunnets interesser. Vi kaller det balansekunst.

Vårt samarbeid med Festspillene understøtter denne forpliktelsen overfor samfunnet. For kultur og samfunn går hånd i hånd.

Derfor er vi stolt hovedsamarbeidspartner for Festspillene i Bergen.

Lær mer om oss på www.dnvgl.com

